

PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZY SOLSKIEJ:

Rok utworzenia: 1988

Powierzchnia: 28 980 ha

21 305 ha - woj. lubelskim

7 675 ha – w woj. podkarpackim

Otulina: 48 726 ha

Położenie geograficzne: Wyżyna Lubelska, Rostocze Łódzkowe,

Kotlina Sandomierska - Równina Biłgorajska

Położenie administracyjne: województwo lubelskie, gminy Józefów, Aleksandrów, Łukowa, Obsza w powiecie Biłgoraj i gmina Susiec w powiecie Tomaszów Lubelski; województwo podkarpackie, gminy Narol i Cieszanów w powiecie Lubaczów.

Cel ochrony: zachowanie unikalnych wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Rostocza oraz Puszczy Solskiej, a w szczególności zwartych kompleksów leśnych o charakterze puszczańskim z charakterystyczną florą i fauną, a także bogactwa krajobrazowego dolin rzek tworzących przełomy zwane „szumami” lub „szypotami” w strefie krawędziowej Rostocza i Kotliny Sandomierskiej.

WODY

Cały obszar Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej należy do zlewni Tanwi, która jest główną rzeką Parku. Tanew wraz z dopływami (Sopot, Jeleń, Szum, Niepryszka), przecinając strefę krawędziową, tworzy doliny przełomowe. W strefie wzgórz krawędziowych potoki wcinają się głęboko w podłoże i rozcinają pokrywę aż do skały litej. W korytach rzek odsłonięte zostały progi skalne tzw. „szypoty”. Na rzece Jeleń znajduje się najwyższy na terenie Rostocza wodospad, którego próg wapienny wynosi 1,5 m. Na odcinku Tanwi, między ujściem Potoku Łosinickiego a ujściem Jelenia, na niewielkim 400 m odcinku znajdują się 24 progi. Jest to najpiękniejszy fragment doliny Tanwi, unikalny w skali kraju.

Nieco inny charakter mają wodospady na rzece Sopot w pobliżu Hamerni. Występujące tu progi są postrzępione a rzeka przypomina jeszcze bardziej potok górski. Oba fragmenty dolin zostały objęte ochroną rezerwatową: Rezerwat „Nad Tanwią” i Rezerwat „Czartowe Pole”.

KLIMAT

Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej położony jest głównie na obszarze dziedziny Biłgorajsko-Janowskiej, natomiast niewielka powierzchnia na NE części w rejonie dziedziny Tomaszowskiej. Dziedzina Biłgorajsko-Janowska

charakteryzuje się wysokimi temperaturami powietrza, krótkim przedzimiem. Dziedzina tomaszowska jest chłodniejsza od pozostałej części Wyżyny Lubelskiej szczególnie w okresie letnim. Charakteryzuje się dużą ilością opadów ok. 700 mm i długim okresem zalegania pokrywy śnieżnej. Granica między nimi przebiega wzdłuż południowo-zachodniej części Roztocza. Poszczególne elementy klimatu są odzwierciedleniem kontynentalizmu i warunków lokalnych (np. rozległe powierzchnie leśne).

FLORA

Puszcza Solska należy do większych zwartych kompleksów leśnych w Polsce. Lasy Puszczy zajmują ponad 85% powierzchni Parku. Wyodrębniono tu 13 typów siedliskowych: bór suchy (Bs), bórowie (Bw), bór wilgotny (Bw), bór mieszanyowie (BMw), bór mieszany wilgotny (BMw), bór mieszany wyżynny (BMwy), bór bagienny (Bb), las mieszanyowie (LMw), las mieszany (LM), ols (Ol), lasowie (Lw), las mieszany wilgotny (LMw), las wilgotny (Lw). Najwięcej powierzchni zajmują siedliska boruowiego (ok. 43%) i boru wilgotnego (ok. 17%) położone głównie w północnej i północno-zachodniej części Parku.

W południowej części Parku, w obniżeniach międzywydmowych, występuje bór bagienny. Luźny drzewostan tworzy sosna (*Pinus sylvestris*), która dobrze się tu odnawia. Warstwa podszytu jest słabo wykształcona. Przeważa w niej kruszynapospolita (*Frangula alnus*) i podrost sosny. W runie dominuje bagno zwyczajne (*Ledum palustre*) oraz borówki bagienna (*Vaccinium uliginosum*) i czernica (*Vaccinium myrtillus*).

Dna dolin rzecznych zajęte są przez łągi i olsy z charakterystycznym drzewostanem olchowym. Na granicy łąg i olsów występują siedliska borów mieszanych. W większości przypadków przekształcone są w sztucznie nasadzone lite drzewostany sosnowe.

Roślinność łąk i pastwisk naturalnych: Łąki parku zajmują niewielki obszar (ok. 3% powierzchni) przeważnie w okolicach Osuch i Borowca. Budują je zbiorowiska z klasy *Molinio-Arrhenatheretea*. Są to głównie jednokwiatowe i nienawożone łąki z dużym udziałem sita (*Juncus*). Zaniechanie gospodarki łąkowej spowodowało przekształcenie w zbiorowiska ziołorołowe z udziałem wysokich bylin.

Roślinność torfowisk i bagien: W podmokłych obniżeniach międzywydmowych występują kontynentalne torfowiska wysokie. Ich centralne partie porasta luźny, karłowaty, drzewostan sosnowy z domieszką brzozy omszonej (*Betula pubescens*). Podszyt jest luźny, buduje go głównie podrost sosny, brzozy i niekiedy wierzyby uszatej (*Salix aurita*). W runie dominują krzewinki (modrzewnica zwyczajna (*Andromeda polifolia*), turawina błotna (*Oxycoccus palustris*), borówki bagienna (*Vaccinium uliginosum*), bagno zwyczajne (*Ledum palustre*) oraz rośliny zielne (wełnianka pochwowata (*Eriophorum vaginatum*), turzyca dziubkowata (*Carex rostrata*)). Najlepiej rozwinięta jest warstwa mchów, złożona z torfowców. W silnie podtopionej strefie okrajowej torfowisk wysokich, na niewielkich powierzchniach wykształciły się głównie torfowiska przejściowych dwóch zespołów: zespół przygięty biały (*Rhynchospora alba*); to bezdrzewne zbiorowiska o bezkępowej strukturze z udziałem bagnicy torfowej (*Scheuchzeria palustris*) i roszczy okrągłolistnej (*Drosera rotundifolia*); oraz zespół turzycy nitkowatej (*Carex lasiocarpa*) gdzie w warstwie mchów panują torfowce.

Ciekawa mozaika zbiorowisk torfowisk niskich, przejściowych i łąk suchych wykształciła się w okolicy Osередka, w rejonie źródłowym potoku Studzienica. Obszar ten jest cenny ze względu na występowanie wielu rzadkich roślin: widłak torfowy (*Lycopodiella inundata*), kukułka szerokolistna (*Dactylorhiza majalis*) i krwista (*Dactylorhiza incarnata*), nasięźła pospolity (*Ophioglossum vulgatum*), roszczyka długolistna (*Drosera anglica*), turzyce: dwupienna (*Carex dioica*), obła (*Carex diandra*), tunikowa (*Carex appropinquata*), Davalla (*Carex davalianna*).

Na terenie Parku występuje szereg roślin objętych ochroną. Do ciekawszych należą: czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*), zachełka Roberta (*Gymnocarpium robertianum*), pięć gatunków widłaków, goryczka wąskolistna (*Gentiana pneumonanthe*), trzy gatunki roszczy, bagno zwyczajne, kosaciec syberyjski (*Iris sibirica*), lilia złoty (*Lilium*

ZESPÓŁ LUBELSKICH PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH ODDZIAŁ W ZAMOŚCIU PUSZCZY SOLSKIEJ

martagon), storczyki, turzycyca strunowa (*Carex chordorrhiza*) i bagienna (*Carex limosa*), grzebień (Nuphar *lutea*), turówka wonna (*Hierochloa odorata*).

FAUNA

Ryby: ichtiofauna Puszczy Solskiej jest typowa dla wód o charakterze górskim. W tym co najmniej 27 gatunków ryb i 1 gatunek minoga. Ochronę objęte są: minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*), rónka (*Rhodeus sericeus*), piekielnica (*alburnoides bipunctatus*), koza (*colitis caenia*), piskorz (*Misgurnus fossilis*), łaz (*Barbatula barbatula*), górowacz biały (Cottus *poecilopus*). Z danych historycznych wynika, iż Tanew zasiedlał łosoś (*Salmo salar*) i troć wódrona (*Salmo trutta*).

Płazy i gady: na terenie Parku stwierdzono obecność 14 gatunków płazów. W tym rzadkich gatunków: traszki grzebieniastej (*Triturus cristatus*) i grzebiuszki ziemnej (*Pelobates fuscus*). Z gadów 6 gatunków, w tym rzadkiego gniewosza plamistego (*Coronella austriaca*).

Ptaki: na terenie Parku zanotowano 3 gatunki zagrożonych w skali globalnej: podgorzanka (*Aythya nyroca*), bielik (*Haliaetus albicilla*), derkacz (*Crex crex*). Z uwagi na leśny charakter Parku, dominują tu gatunki puszczańskie. Do najbardziej charakterystycznych i najcenniejszych należą: trzmielozad (*Pernis apivorus*), kania czarna (*Mergus migrans*), gadoś (*Circus gallicus*), jastrząb (*Accipiter gentilis*), krogulec (*Accipiter nisus*), myszołów (*Buteo buteo*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), jarząbek (*Bonasia bonasia*), gószec (*Tetrao urogallus*), uraw (*Grus grus*), dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*) i białostrzygi (*Dryocopus leucotos*), ortolan (*Emberiza hortulana*). Inne rzadkie gatunki to: bocian czarny (*Ciconia nigra*), zielonka (*Porzana parva*), derkacz (*Crex crex*), wiewiórka polna (*Anthus campestris*), pliszka górska (*Motacilla cinerea*), podrótniczek (*Luscinia svecica*), muchołówka mała (*Ficedula parva*) i biało szyja (*Ficedula albicollis*), jarząbatka (*Sylvia nisoria*). Z gatunków wodno-błotnych na uwagę zasługują: bąk (*Botaurus stellaris*), bączek (*Ixobrychus minutus*), abońd niemy (*Cygnus olor*) oraz wszystkie łęgowe chrućciele. Obecnie cała Puszcza Solska jest ostoją ptaków o randze międzynarodowej należącej do obszarów NATURA2000. (Dane uzupełnione dzięki uprzejmości Pana P. Stachury Kierownika Zespołu Monitoringu Roztoczański Park Narodowy).

Ssaki: trzon fauny stanowi gatunki puszczańskie. Stwierdzono występowanie ok. 55 gatunków, z czego połowa jest chroniona. Są to ryjówki aksamitna (*Sorex araneus*) i malutka (*Sorex minutus*), rzęsorek rzeczek (*Neomys fodiens*), zbieżek biały (*Crocidura leucodon*), nietoperze: nocek duży (*Myotis myotis*), nocek Brandta (*Myotis brandtii*), nocek Natterera (*Myotis nattereri*), karlik malutki (*Pipistrellus pipistrellus*), borowiec wielki (*Nyctalus noctula*), gacek brunatny (*Plecotus auritus*) i szary (*Plecotus austriacus*) oraz jeń wschodni (*Myotis reumanicus*), kret (*Talpa europaea*), łasica (*Mustela nivalis*), gronostaj (*Bustela erminea*), wiewiórka pospolita (*Sciurus vulgaris*), chomik europejski (*Cricetus cricetus*), bór europejski (*Castor fiber*), orzesznica (*Muscardinus avellanarius*). Cztery gatunki umieszczone są w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt: wilk (*Canis lupus*), ryś (*Lynx lynx*), popielica (*Glis glis*), łomka (*Eliomys quercinus*). Zwarty i rozległy obszar leśny stwarza dobre warunki do rozwoju parzystokopytnych. Stwierdzono tu prężne populacje dzika, łosia, jelenia i sarny. Coraz częstsze obserwacje rysia potwierdzają, iż gatunek ten zaczyna odbudowywać swoją populację i powraca na swoje terytoria. Dzięki temu przywrócony zostanie naturalny selekcjoner sarny.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

1. Rezerwaty:

„Czartowe Pole” – rezerwat krajobrazowo-leśny stworzony w celu ochrony doliny rzeki Sopot z serii wodospadów.

„Nad Tanwią” – rezerwat łękowy, utworzony w celu ochrony przełomowego odcinka Tanwi i ujściowego odcinka rzeki Jeleń. To tutaj znajdują się malownicze progi skalne zwane szumami lub szypotami.

„Bukowy Las” – rezerwat leśny, utworzony w celu zachowania zespołów buczyny karpackiej w formie

podgórskiej

2. Pomniki przyrody ożywionej: s? to g?ównie grupy drzew znajduj?ce si? na terenie parku podworskiego w Majdanie Nepryskim (lipy drobnolistne, klony pospolite, ?wierki pospolite, robinie akacjowe) , a tak?e lipa drobnolistna w Hamernii.

3. Pomniki przyrody nieożywionej:

–wodospad na rzece Jele? w obr?bie gminy Susiec – najwi?kszy próg skalny w obr?bie strefy kraw?dziowej Roztocza.

–?ródliko rzeki Jele? – ?ród?o w postaci wyp?ywu szczelinowo-warstwowego, po?o?one w miejscowo?ci Susiec-Skwarki. Zaliczane s? do ?róde? wydajnych (przep?yw wynosi 54 l/s). zasilaj? one zbiornik wodny zwany „Jezio?em Susieckim” lub „Morskim Okiem”.

TURYSTYKA

G?ówne o?rodki turystyczne to Susiec, Józefów, Narol i Huta Ró?aniecka. Przebiegaj?ce tu ?cie?ki i szlaki turystyczne: zielony „Szlak Ziemi Józefowskiej”, czerwony „Szlak Kraw?dziowy”, niebieski „Szlak Szumów”, czarny „Szlak Walk Partyzanckich”, ?ó?ty „Szlak Po?udniowy”, zielony „Szlak W?adys?awy Podobi?skiej”. Poza tym przebiega t?dy centralny szlak rowerowy Roztocza (Kra?nik – Lwów), trasa rowerowa Ziemi Józefowskiej.